

ARBETSOLYCKSFALL I JORD- OCH SKOGSBRUK 2004

Stefan Pinzke & Peter Lundqvist

Slutrapport 071011

SAMMANFATTNING

Föreliggande projekt har dels genomförts som ett traditionellt forskningsprojekt, där SLU Alnarp och SCB genomfört en omfattande enkät- och intervjustudie följt av en mycket aktiv och delvis otraditionell kommunikations- och kunskapsförmedling.

Ca 5000 olycksfall inträffade år 2004 på jordbruksföretag och jordbruksföretag i kombination med skogsbruk (varav ca 74% inom jordbruket och 18% inom skogsbruket). Jämförelse mellan denna undersökning och den arbetsskadestatistik som publiceras av Arbetsmiljöverket visar på stora skillnader. Antalet anmälda arbetsolyckor år 2004 inom jordbruk, skogsbruk, jakt och fiske är där ca 400. Detta innebär att endast 8% av de inträffade olycksfallen framkommer i den officiella arbetsskadestatistiken.

Studien föranledde en rad olika initiativ för att kommunicera resultaten och diskutera olika möjligheter till åtgärder och satsningar för att minimera personskadorna inom svenskt lantbruk. Dessa insatser var:

- a) Projektrapport och faktablad baserat på SLU/SCB-studien
- b) Upprättande av hemsida
- c) Intervjuer, reportage och debattartiklar i TV, radio, fack-, riks- och lokalpress
- d) Initiativ till Kuopideklarationen mot olycksfall i lantbruket
- e) Presentation på Elmia's forskartorg
- f) Seminarium i Alnarp
- g) Medverkan i regeringsuppdraget/rapporten "Motverka olycksfall i lantbruket"
- h) Presentation på internationella konferenser
- i) Presentationer inom utbildning
- j) Vetenskaplig publicering

PLANERINGSARBETE - ARBETSOLYCKSFALL I JORD- OCH SKOGSBRUK 2004

Syftet med föreliggande planeringsprojekt var att förbereda en väl genomarbetad plan för finansiering och genomförande av en omfattande enkät- och intervjuundersökning rörande arbetsolycksfall i jord- och skogsbruk 2004 i nära samarbete med representanter från Arbetsmiljöverket, Statistiska Centralbyrån, LRF, LAMK, forskare, m fl.

Studien av olycksfallen avsågs att genomföras i fyra steg under perioden december 2003 - juli 2006:

1) Planering, urvalsdesign och blankettutformning, 2) Insamlings-, registrerings- och granskningsarbete, kontrollundersökningar samt framställning av datatabeller, 3) Analys, åtgärdsprogram och resultatframställning och 4) Rapportarbete och resultatförmedling.

Planen för genomförandet av undersökningen inskickades till SLF i form av en projektansökan (SLF: 0335013), <http://www.jbt.slu.se/nmaoh/Olycksfall/Planeringsansökan.pdf>.

ARBETSOLYCKSFALL I JORD- OCH SKOGSBRUK 2004

BAKGRUND

Uppgifter om arbetsskador är viktigt att sammanställa för att identifiera olika arbetsmiljöproblem och för det förebyggande arbetsmiljöarbetet. De ger perspektiv på arbetsmiljöproblemen och en möjlighet att värdera betydelsen av dem. Genom att jämföra frekvensen och omfattningen av de skador, som orsakas av olika arbetsmiljöproblem, kan man få en uppfattning om vilka problem som är mest respektive minst allvarliga (SCB, 2003).

Lantbrukare, liksom andra egenföretagare, skall på samma sätt som löntagare anmäla olycksfall till försäkringskassan. En sådan anmälan är också en förutsättning för att den officiella, vedertagna statistiken (ISA) över olycksfall i olika yrken och branscher skall bli korrekt och kunna användas bl a som underlag för olika former av förebyggande insatser. Vi vet sedan länge att egenföretagaren inte har samma benägenhet som löntagare att anmäla inträffade olycksfall och skador. Skälen härtill är flera. Egenföretagaren har oftast flera karensdagar i sjukförsäkringssystemet, han har ofta inte möjlighet att sjukskriva sig, han måste sjukdom och skador till trots ändå sköta sin rörelse etc. Mot denna bakgrund genomförde dåvarande Lantbrukshälsan tillsammans med dåvarande Arbetarskyddsstyrelsen och Statistiska Centralbyrån (SCB) en enkätstudie bland 20 000 jord- och skogsbrukare angående olycksfall som inträffat i jord- och skogsbruk under år 1987. Syftet med enkätstudien var att få en mera korrekt uppfattning om det faktiska antalet olycksfall och dessutom att få en uppfattning om vilken typ av olycksfall som dominerar för att bättre kunna planera förebyggande insatser. Undersökningen visade att det faktiska antalet olycksfall som inträffat i jord- och skogsbruk år 1987 var ca 2 gånger högre än antalet anmälda olyckor. Dock var den genomsnittliga frånvaron vid olycka (28 dagar) ungefär densamma som i andra näringar (Hansson et. at., 1987).

Under det senaste decenniet har den intensiva rationaliseringen av det svenska jord- och skogsbruket accelererat. Samtidigt som antalet jord- och skogsföretag har minskat drastiskt så har de kvarvarande företagen blivit allt större. Medelstorleken på jordbruksmarken såväl som djurbesättningarna har ökat. Denna utveckling innebär stora förändringar för den individuella jord- och skogsbrukaren. Arbetstakten tenderar att öka och de maskinella hjälpmedlen blir alltmer komplicerade och kostnadskrävande. Denna förändringsprocess har sannolikt resulterat i ett förändrat mönster vad gäller den enskildes arbetssituation och exponering för olika riskfaktorer som kan leda till olycksfall och sjukdom.

Mot bakgrund av den beskrivna förändring som svenskt jord- och skogsbruk har genomgått synes det angeläget att uppdatera olycksfallstatistiken för att dels få en uppfattning om den verkliga olycksfallsfrekvensen idag och dels erhålla aktuellt planeringsunderlag för att förebygga olycksfallen.

Syftet med föreliggande studie var därför att genomföra en omfattande enkät- och intervjuundersökning rörande olycksfall i jord- och skogsbruk 2004 på motsvarande sätt som genomfördes 1987.

UPPLÄGGNING OCH GENOMFÖRANDE

Huvudundersökningen genomfördes som postenkät med två påminnelser samt med telefonintervjuer för företag som redovisat olycksfall. Därtill gjordes två kvalitetsstudier: en mätfelsstudie och en bortfallsstudie.

Population och urval

Målpopulationen, dvs. de objekt som man önskade dra slutsatser om, utgjordes i denna undersökning av lantbruksföretag som 2004 hade mer än två hektar åker, företag med stor djurbesättning (oavsett åkerarealens storlek) samt företag med trädgårdsodling (minst 0,3 hektar friland eller minst 200 kvadratmeter växthusyta).

För att kunna dra ett urval skapades en urvalsram som avgränsar, identifierar och möjliggör koppling till objekten i populationen. Urvalsramen i denna undersökning utgjordes av lantbruksregistret (LBR) 2003, som innehåller gröduppgifter från stödsystemet IAKS 2003.

Det totala antalet företag i ramen blev slutligen 67 061.

Från urvalsramen drogs ett stratifierat urval om 7 000 lantbruksföretag som utgjorde grunden för postenkäten.

Variabler

Postenkäten bestod av ett dubbelsidigt blad med fjorton frågor. Den viktigaste frågan gällde om det förekommit några olyckor på företaget under 2004. Med olycksfall avsågs plötsligt inträffade olyckshändelser som medfört kroppsskada och som utgjort hinder i arbetet. Olyckorna har rapporterats per verksamhet, dvs. för jordbruk, trädgårdsodling, skogsbruk och annan näringsverksamhet (inkomstbringande verksamhet som har direkt samband med lantbruket). Telefonintervjublanketten avser ytterligare ett tiotal frågor för respektive olycksfall på företaget. Svaren på frågor avseende huvudsaklig händelse och referensområde i telefonintervjublanketten kodades enligt särskild framtagen kodförteckning.

Förutom variabler som samlats in via blanketterna hämtades ett antal registervariabler från LBR. Dessa är bland annat företagets timklass och driftsinriktning (enligt lantbrukstypologin, dvs. typklassificeringssystemet för lantbruksföretag). Uppgifterna från LBR avser juni 2003, dvs. inte 2004.

Datainsamling

Totalt besvarade 5 646 företag (inkl. nedlagda företag) huvudundersökningens postenkät i tid. Det är 81 procent av de utvalda företagen. För svarande företag med olycksfall tillkom uppgifter via telefonintervju. Därutöver insamlades uppgifter via kvalitetsstudierna.

Sammantaget pågick datainsamlingsarbetet från slutet av januari till slutet av maj 2005.

Viktberäkning och skattning

Vikter har tagits fram för att kunna räkna upp resultatet från urvalsnivå till populationsnivå. Vikterna i denna undersökning kompenserar även för objektbortfallet och mätfelet, medan det partiella bortfallet hanterades genom imputeringar.

Vikterna och skattningsformlerna beaktar både det stratifierade urvalet i den första urvalsfasen och stratifieringen inför den andra urvalsfasen (underurvalen för kvalitetsstudierna). Uppgifterna i bortfallsstudien har alltså använts för att justera för skevheter i bortfallet. Likaså har mätfelsstudiens uppgifter använts i uppräkningsstudien.

Resultasammanställning

Sammanställningen av resultaten avser som ovan beskrivits en uppräkning genom viktning och skattning av de svarande till hela populationen och alltså inte bara de svarande. Till varje parameterskattning anges s.k. medelfel i procent som ett mått på osäkerheten i skattningen. Det bör påpekas att osäkerheten i skattningar bedöms som mycket stor om antalet observationer är mindre än 15 eller det relativa medelfelet överskrider 35 procent.

Antalet trädgårdsolyckor på lantbruksföretag år 2004 har inte redovisats, på grund av osäkerheten, men är med stor säkerhet färre än 100.

RESULTATSAMMANFATTNING

- Ca 5000 olycksfall inträffade år 2004 på jordbruksföretag och jordbruksföretag i kombination med skogsbruk (varav ca 74% inom jordbruket och 18% inom skogsbruket). Jämförelse

mellan denna undersökning och den arbetsskadestatistik som publiceras av Arbetsmiljöverket visar på stora skillnader. Antalet anmälda arbetsolyckor år 2004 inom jordbruk, skogsbruk, jakt och fiske är där ca 400. Detta innebär att endast 8% av de inträffade olycksfallen framkommer i den officiella arbetsskadestatistiken.

- På ca 7% av alla jordbruksföretag inträffade minst ett olycksfall som medfört kroppsskada och som utgjort hinder i arbetet.
- Vad gäller olyckor inom olika driftsriktningar framgår det att det till stor del är jordbruksföretag med djurproduktion som drabbas, drygt 70%.
 - Allra högst andel olycksfall inträffade på företag med mjölkproduktion. Under 2004 drabbades 15% av alla gårdar med mjölkproduktion av ett eller flera olycksfall.
 - För inriktning mjölkkor inträffade flest olyckor vid mjölkning och hantering och förflyttning av djur (framförallt spark, tramp, slag, klämning o.d. från djur). Fallolyckshändelser (t.ex. halkning/snubbling) var relativt vanliga förutom vid mjölkning också vid utgödsling och stallrengöring samt vid kraftfoderhantering.
 - Övervägande olyckshändelser med andra husdjur var slag, spark o.d. från djur vid arbete med köttdjur och rekrytering av mjölkdjur (t.ex. spark, stångning) och med Suggor, galtar och smågrisar (t.ex. påsprungen, klämning).
 - Flest olyckshändelser inom inriktning grödor inträffade vid arbete, transport och lagring av grovfoder och strö (t.ex. balhantering) och tröskgrödor (t.ex. vid arbete med skördetröskan, spannmålskross, silotorn etc.)
 - Vid traktorkörning var det vanligaste olycksområdet till- och fränkoppling av redskap, maskin, vagn etc.
 - Inom området byggnader och inventarier inträffade flest olyckor i samband med reparationsarbeten. Vanliga händelser var fallolyckor (t.ex. från stegar), kontakt med föremål i vila (kläm- /skärskador) och träffad av flygande/fallande föremål (t.ex. föremål som lossnar vid reparationsarbete).
- Sannolikt inträffade det färre än 100 olyckor inom trädgårdsodling år 2004.
 - Vanliga olyckor vid arbete på friland och i växthus var fall- och snedtrampolyckor.
- Ca 18% av samtliga olycksfall inträffade på jordbruksföretag med skogsbruk.
 - De vanligaste olyckorna inom skogsbruksverksamheten inträffade vid motormanuell avverkning, gallringsarbete speciellt vid fällning (t.ex. träffad av fallande träd) och kvistning (t.ex. olyckshändelse med motorsåg).
 - Inom skogsvård inträffade flera olyckshändelser vid arbete med röjning.
 - Flest olycksfall inom området energi inträffade i samband med vedklyvning (t.ex. klämskador i vedklyven) och vedkapning (t.ex. avkapade fingrar).
- Ca 8% av de studerade olycksfallen inträffade i annan näringsverksamhet än jordbruk, trädgårdsodling eller skogsbruk.
 - Flest olycksfall i annan näringsverksamhet inträffade i samband med *hästverksamhet* speciellt händelser som slag, spark o.d. från djur (t.ex. spark/trampning, avkastning från hästen).
- Två tredjedelar av olycksfallen inträffade i Götaland (66%).
- En tredjedel av olycksfallen inträffade på företag där arbetet till minst 90% utfördes ensam av brukaren.
- Ca hälften av jordbruksföretagen som rapporterade olycksfall hade anställda.
- 81% av olycksfallen inträffade på företag där jordbruket var huvudsyssla.
- Inom jordbruksverksamheten var det brukaren som främst drabbades av olycksfall (61%), familjemedlem (32%) samt anställda (6%).

- Vid 60% av olycksfallen söktes sjukvård.
- Den genomsnittliga frånvaron från arbetet var 14 dagar beräknat på samtliga verksamma. För de som minst en dag avstod från arbete till följd av olycksfallet var den genomsnittliga frånvaron 32 dagar.
- Endast 16% av skadorna ledde till sjukskrivning.
- Den genomsnittliga sjukskrivningstiden beräknat på samtliga verksamma inom jord- och skogsbruket var 9 dagar. I de fall då man blev sjukskriven minst en dag var den genomsnittliga sjukskrivningstiden 56 dagar.
- 84% av olycksfallen drabbade män.
- Nästan hälften (46%) av de olycksdrabbade var över 55 år gamla.
- Den drabbade inom jordbruksverksamheten hade i genomsnitt 29 års yrkeserfarenhet, 76 % hade minst 10 års yrkeserfarenhet.
- Två tredjedelar av olycksfallen inom jordbruket inträffade utomhus.
- Vanligaste skadehändelse var djurrelaterade olycksfall (djurspark mm) följt av fall- och fordonsolyckor.
- Vanligaste områden vid skadetillfället var byggnader/inventarier (27%), följt av mjölkkor (24%), andra djur (20%) samt traktorkörning (5%).
- De olycksdrabbade inom jordbruket sökte sjukvård först vid sjukhus (65%), följt av vårdcentral (19%), i 8% av fallen tillkallades ambulans.
- Vanliga kroppsdelar som skadades vid olyckor inom jord- och skogsbruket var hand, handled, fingrar (23%), axel, arm (13%), höftled, ben och knä (14%), fot, fotled och tår (13%) samt huvud (10%).
- Vanligaste skadetyper inom jord- och skogsbruk var kross- eller klämskada (33%), följt av stukning m.m. (18%), sårskada (16%) samt skelettskada (14%)
- Endast 11% av skadorna inom jord- och skogsbruket har anmälts till Försäkringskassan.

DISKUSSION

Det är inte helt lätt att bedöma hur olycksfrekvens m.m. har förändrats sedan 1987. Man bör beakta att både målpopulationer och felmarginaler skiljer sig mellan 1987 och 2004. Målpopulationen för denna undersökning avsåg lantbruksföretag med minst två hektar åker eller stor djurhållning eller stor trädgårdsodling, medan den 1987 avsåg även små lantbruk under dessa gränser med främst skogsbruk. Resultaten för 2004 omfattade även olyckor som inträffat inom annan näringsverksamhet i direkt samband med lantbruksföretaget. Frågeblanketten har förbättrats, vilket har höjt kvaliteten i undersökningen. Förbättringarna i urvals- och skattningsmetoder ger säkrare resultat än om de tidigare metoderna använts och leder inte till att jämförbarheten blir sämre, eftersom sannolikhetsurval och erkända skattningsmetoder har använts i båda fallen.

En jämförelse mellan denna undersökning och den arbetsskadestatistik som publiceras av Arbetsmiljöverket visar på stora skillnader. Antalet anmälda arbetsolyckor år 2004 inom jordbruk, skogsbruk, jakt och fiske är där ca 400 (Arbetsmiljöverket, 2006), medan det totala antalet arbetsolyckor inom lantbruk är omkring 5 000 enligt föreliggande undersökning. Antalet anmälda olyckor är dock ca 400–700.

När det gäller frågan om samband, så är detta en beskrivande undersökning, dvs. det går inte utan vidare att dra slutsatser om orsakssamband.

REFERENSER

Arbetsmiljöverket, 2006. Arbetsskador 2004. Arbetsmiljöstatistik Rapport 2006:1, Sveriges Officiella Statistik, Arbetsmiljöverket, Solna.

Hansson, R et al, 1989. Undersökning av olycksfallen i jord- och skogsbruk 1987. Lantbrukshälsan. Rapport nr 28/89. Stockholm.

Statistiska Centralbyrån, 2003. Arbetssjukdomar och olycksfall 2001. Arbetarskyddsstyrelsen & SCB. Örebro.

KOMMUNIKATIONS- OCH KUNSKAPSFÖRMEDLING

Studien föranledde en rad olika initiativ för att kommunicera resultaten och diskutera olika möjligheter till åtgärder och satsningar för att minimera personskadorna inom svenskt lantbruk. Dessa insatser* var:

- a) Projektrapport och faktablad baserat på SLU/SCB-studien
- b) Upprättande av hemsida
- c) Intervjuer, reportage och debattinlägg
- d) Initiativ till Kuopio-deklarationen mot olycksfall i lantbruket
- e) Presentation på Elmia's forskartorg
- f) Seminarium i Alnarp
- g) Medverkan i regeringsuppdraget/rapporten "Motverka olycksfall i lantbruket"
- h) Presentation på internationella konferenser
- i) Presentationer inom utbildning
- j) Vetenskaplig publicering

** Anm. En stor del av kommunikations- och kunskapsförmedlingen har finansierats av medel från LTJ-fakulteten vid SLU, KSLA, LAMK samt Jordbruksverket.*

PROJEKTRAPPORT OCH FAKTABLAD

Resultaten från studien redovisas i en omfattande projektrapport:

<http://www.jbt.slu.se/nmaoh/Olycksfall/Slutrapport%20061026.pdf>

Ett kortfattat faktablad har också producerats baserat på resultaten:

<http://www.jbt.slu.se/nmaoh/Olycksfall/arbetsolycksfall.pdf>

UPPRÄTTANDE AV HEMSIDA

En hemsida har upprättats där resultat från projektet kontinuerligt har lagts ut.

<http://www.jbt.slu.se/nmaoh/olycksfall/>

INTERVJUER, REPORTAGE OCH DEBATTINLÄGG

De resultat som framkom i studien föranledde en rad olika intervjuer och reportage i media. Vi deltog också i debatten genom att skriva olika debattartiklar och kommentarer. Se vidare under avsnittet referenser.

INITIATIV TILL KUOPIODEKLARATIONEN MOT OLYCKSFALL I LANTBRUKET

När olycksfallsutvecklingen inom lantbruket i Norden diskuterades vid Nordic Meeting on Agricultural Occupational Health (NMAOH) i Kuopio, Finland, August 21-23, 2006 tog vi initiativet till den sk Kuopio-deklarationen, se nedan (svensk översättning):

Kuopio-deklarationen mot dödsolyckor inom lantbruket

Antagen vid Nordiska mötet om arbetsmiljöfrågor i lantbruket, Nordic Meeting on Agricultural Occupational Health (NMAOH) i Kuopio, Finland, 21-23 augusti 2006.

Lantbrukarna tillhör en av de mest olycksdrabbade yrkeskategorierna. Det höga antalet dödsolyckor är alarmerande och trots att antalet gårdar minskar, minskar inte dödsolyckorna. Aktuell statistik från de nordiska länderna visar på en fortsatt mycket negativ utveckling.

I Danmark har hittills i år 17 personer omkommit - detta är mer än det dubbla i jämförelse med tidigare år. Också Sverige har en negativ utveckling, hittills i år har 4 vuxna och 3 barn omkommit inom jordbruket, plus 4 dödsolyckor i samband med skogsarbete. I Norge inträffade 16 dödsolyckor under 2005 – också det en ökning i jämförelse med tidigare år. Det har tidigare varit en positiv utveckling i Finland med ett minskande antal dödsolyckor, men den positiva trenden bröts 2005 med 11 dödsolyckor inom lantbruket.

Trots den alarmerande situationen är det, med några få undantag, oacceptabelt små resurser avsatta till insatser för hälso- och säkerhetsarbetet inom lantbruket. Vi instämmer alla i att det nu är bråttom med att få till en förändring. Vi alla deltagare på det Nordiska mötet (45 st) som hölls här i Kuopio 20-23 augusti har diskuterat den tragiska utvecklingen med det ökande antalet dödsolyckor inom lantbruket och vi redovisar här ett antal förslag om nödvändiga åtgärder för att förbättra situationen:

- Anta en nollvision för dödsolyckor inom lantbruket
- År 2012 skall vi inte ha några dödsolyckor inom det nordiska lantbruket
- Ta fram nationella handlingsplaner mot olyckor inom lantbruket och involvera alla berörda organisationer, myndigheter, lantbruksorganisationer, forskningsinstitut, universitet, privata företag, enskilda lantbrukare och alla andra sysselsatta inom lantbruksnäringen.
- Inrätta ett nationellt resurs- och informationscenter för lantbrukets hälsa och säkerhet.
- En förebyggande företagshälsovård skall erbjudas alla sysselsatta inom den agrara sektorn.
- En detaljerad och tillförlitlig olycksstatistik inom lantbruket måste tas fram årligen.
- Information och utbildning om hälsa och säkerhet måste utvecklas och implementeras med den övriga rådgivningen till lantbrukare och alla andra som arbetar inom lantbruk.
- Utbildning om hälsa, säkerhet och ledarskap måste ingå i hela utbildnings- systemet från förskolan till universitetsnivån.

Det krävs finansiella resurser, men också ett aktivt stöd från politiker, regeringar, myndigheter och organisationer, både på nationell och nordisk nivå.

Med denna deklaration utmanar vi myndigheter och intressenter till att delta i insatsen och arbetet för att förverkliga nollvisionen för dödsolyckor inom lantbruket.

Kuopio, 23 augusti 2006

PRESENTATION PÅ ELMIA`s FORSKARTORG

Olycksfallsproblematiken presenterades och debatterades på SLF: forskartorg på Elmiautställningen i Jönköping 2006.

SEMINARIUM I ALNARP

I samverkan med Lantbrukets arbetsmiljökommitté (LAMK) arrangerades ett seminarium i Alnarp den 6 december 2006: ”Nollvision mot dödsolyckor i lantbruket” för att redovisa projektet och tillsammans med företrädare för branschen diskutera olika strategier för att minimera antalet personskador inom svenskt lantbruk.

- Peter Lundqvist hälsade alla välkomna till Alnarp.
- Anders Danielson, LRF ordf. i LAMK berättade om bakgrunden till dagen seminarium och nollvisionen mot dödsolyckorna. Vidare om LAMK samt om hur utvecklingen när det gäller dödsolyckor i lantbruket de senaste åren.
- Stefan Pinzke JBT redogjorde för det nyss avslutade projektet tillsammans med SCB om arbetsolyckor i lantbruket. Ca 5000 olyckor sker årligen.

- Annika Karlsson IVL berättade om projektet som sker i samarbete mellan IVL och JTI. Projektet har använt sig av LRF Försäkrings registerbank. Många olyckor inträffar vid djurskötsel och vid skogsarbete. Anders Ringmar JTI berättade om att man nu också kommer studera barnolycksfall som anmälts som försäkringsskada för att få en uppfattning om vika barnolyckor som är vanligast.

Gruppdiskussioner

Vad anser ni om Kuopio deklARATIONEN?

- En nollvision är det enda acceptabla trots att vi aldrig kommer nå noll
- En Nationell Handlingsplan måste tas fram.
- Deklarationen är ok men luddig vad gäller FHV.
- Ett informationscenter behövs.
- Vi måste bygga ut Miljöhusesynen till att omfatta SAM.
- Vi måste lyfta in det i våra certifieringssystem Det måste mer pengar till detta.
- Vi måste se till så intresset ökar för arbetsmiljöfrågor.
- Vi behöver ha det i vardagen.
- I industrin följer man upp olyckorna – varför inte i lantbruket?
- Med certifiering når vi de stora lantbruken.
- Det måste till stimulans och ekonomiska morötter.
- Jordbruksverket kommer att lägga in ämnet Arbetarskydd i tvärvillkorsutbildningen.
- Det måste till en aktivitet på varje gård.
- Man måste bättre lyfta fram vad värdet är på ett människoliv.
- Vi måste bli bättre på att rapportera in tillbud.
- Regelbunden hälsokontroll med en gårdsvandring är en väg.

Vad måste till – vad måste göras - åtgärder?

- Attitydförändring på gårdsnivå
- Samverkan med media
- Gruppträffar – möte mellan bönder
- Teknikutveckling
- Rådgivning
- Ekonomisk konsekvensberäkning
- SAM
- Obligatorisk utbildning på lantbruksskolor, högskole
- Tips och idéer genom samverkan/ möten
- Praktiska lösningar
- Rådgivning i samband med andra rådgivare
- Informations/erfarenhetsutbyte (ex gårdsbesök, studiecirkel)
- Verka för att olycksfall anmäls
- Samverkan (samordning av åtgärder/riktlinjer mellan myndigheter o andra)
- Eget engagemang/attityder! (Inte bara konsultrapport!)
- Bälteskrav vid transporter
- Underifrån Företagen Branschorganisationer
- Morötter Även små medel är viktiga signaler tex LBU
- Liknande situation med andra branscher; småföretag, landsbygd, lantbruk.
- Myndigheter, FoU institut, SLU
- Nationellt – regionalt - lokalt
- Kompetenscentrum en början
- Naturbruksgymnasierna är viktiga
- Olika målgrupper kräver olika åtgärder
- Integrera tex maskinvisning med säkerhet
- Gemensam information, ex broschyrer kampanjer mm
- Följa upp regelverket bättre – Miljöhusesyn, SAM mm
- Stimulans - Morötter
- Mer resurser krävs - Jämför yttre miljön

Vem gör vad - vilka skall se till så den förverkligas?

- Samordning – Nationellt center om informationsflödet
- Det övergripande ansvaret bör LRF ta
- Informationen skall träffa rätt
- Certifiering ger pengar = morot
- Företagen har ansvaret
- Kompetenscentrum i samverkan.
- LRF initierar och blir spindeln i nätet.
- LAMK
- LAMK: ansvarar för att ta fram en handlingsplan!
- Utbildningsansvar: LRF samordnare

Anders Danielson tackade för bra diskussioner, kloka synpunkter och förslag samt avslutade därmed seminariet.

MEDVERKAN I REGERINGSUPPDRAGET / RAPPORTEN ”MOTVERKA OLYCKSFALL I LANTBRUKET”

Studiens resultat var en viktig orsak till regeringsuppdraget ”Motverka olycksfall i lantbruket” som gavs till Jordbruksverket och Skogsstyrelsen. Forskare från föreliggande projekt vid SLU Alnarp deltog i det arbete som utmynnade i rapporten ”Motverka olycksfall i lantbruket”:

http://www2.sjv.se/webdav/files/SJV/trycksaker/Pdf_rapporter/ra07_8.pdf

Rapporten föreslår insatser gällande:

- Gårdsrådgivning
- Kunskapscentrum
- Motorsågskörkort
- Barnolycksfall
- Olycksfall bland äldre
- Förprovning av djurstallar bör även omfatta arbetsmiljö
- Högre krav på maskinhandeln
- Bättre statistik
- Deltagande i standardiseringsarbetet
- Mobiltelefoni – täckning och larmfunktion
- Arbetskraft från andra länder
- Utbildning
- Forskningsinsatser

Jordbruksdepartementet har skickat rapporten på remiss och för närvarande (oktober 2007) arbetar Departementet med att konkret förslag på insatser

PRESENTATION PÅ INTERNATIONELLA KONFERENSER

En viktig del i den arbetsvetenskapliga forskningen är att presentera och diskutera forskningsresultat. Föreliggande studier har presenterats vid följande internationella konferenser:

- XIII International Symposium on Ergonomics, Work Safety and Occupational Hygiene. Accidents in Agriculture - Dynamics of Changes in the Last Decade. Institute of Agricultural Medicine. Lublin, October 23-25 2006.
- "15th Conference on Agricultural Work Science", VDI-MEG-Working Group, Work Science in Agriculture, 5-6 March, 2007 – Vienna, Austria.
- The 2007 National Institute for Farm Safety's (NIFS) Annual Conference, "Applying What We Know" June 24-28, Penticon, British Columbia, Canada

- The 6th National Farm Health & Safety Conference “Leading Change”, 25-27 September, 2007, Adelaide, South Australia.

PRESENTATIONER INOM UTBILDNING

Resultaten från projektet används på kurser inom SLU:s utbildningsprogram.

VETENSKAPLIG PUBLICERING

Resultaten har även publicerats i en internationellt erkänd ”peer-review” tidskrift: Agricultural Engineering Research. Materialet har också redovisats som ett kapitel i en bok om olycksfallsforskning som utgivits på polska av ett lantbruksmedicinskt institut i Lublin, Polen.

REFERENSER

Konferenser

- Lundqvist, P & Pinzke, S. 2006. Occupational Accidents in Swedish Agriculture. XIII International Symposium on Ergonomics, Work Safety and Occupational Hygiene. Accidents in Agriculture - Dynamics of Changes in the Last Decade. Institute of Agricultural Medicine. Lublin, October 23-25 2006. Proceedings. pp. 93-94.
- Pinzke, S. & Lundqvist, P. 2006. Arbetsolycksfall i jord och skogsbruk 2004. Sammanfattning. Elmia Lantbruk Djur & Inomgård 2006. Institutionen för jordbrukets biosystem och teknologi, SLU, Alnarp.
- Lundqvist, P. 2006. The Kuopio declaration against fatal injuries in agriculture. Nordic Meeting on Agricultural Occupational Health (NMAOH) Kuopio, Finland, August 21-23, 2006. Proceedings.
- Pinzke, S. & Lundqvist, P. 2007. Occupational accidents in Swedish farming and forestry in 2004. In: Proceedings of the "15th Conference on Agricultural Work Science", VDI-MEG-Working Group, Work Science in Agriculture, 5-6 March, 2007 – Vienna, Austria. pp. 101-107.
- Lundqvist, P. & Pinzke, S. 2007. Occupational Accidents in Swedish Agriculture. In: Proceedings of the 2007 National Institute for Farm Safety's (NIFS) Annual Conference, “Applying What We Know” June 24-28, Penticon, British Columbia, Canada.
- Lundqvist, P. & Pinzke, S. 2007. Occupational injuries and prevention strategies in Swedish agriculture. In: Proceedings of the 6th National Farm Health & Safety Conference “Leading Change”, 25-27 September, Adelaide, South Australia.

Vetenskaplig publicering

- Pinzke, S. & Lundqvist, P. 2007. Occupational accidents in Swedish agriculture. Agricultural Engineering Research 13 (2007): 159-165.
- Lundqvist, P & Pinzke, S. 2007. Wypadki Zawodowe W Rolnictwie Szwedzkim. In: Soleckiego, L & Bujaka, F. (Editors). Wypadki W Rolnictwie – Dynamika Zmian W Ostatniej Dekadzie. Pp 74 – 80. Insytut Medycyny Wsi. Lublin.

Populärvetenskaplig publicering & media inslag (exempel)

- Lantbruk nr 39, 23 september. 2005. Olyckorna 12 gånger fler än i statistiken.
- Sydnytt, oktober 2005. Lantbruksolyckor.
<http://svt.se/svt/road/Classic/shared/mediacenter/index.jsp?d=42478&a=471462>
- ATL, 8 december 2006. Krav på åtgärder mot dödsfallen i lantbruket.
- ATL, 8 december 2006. Ledare: Lantbruket måste agera mot olyckorna.
- Faktablad, Arbetsolycksfall i jord- och skogsbruk 2004.
<http://www.jbt.slu.se/nmaoh/Olycksfall/arbetsolycksfall.pdf>
- Lundqvist, P. 2006. Stoppa lantbruksdöden! Kommunalarbetaren, Nr 10, sid 7.
- Lundqvist, P. 2006. Dödsfallen måste stoppas. Debatt Skånska Dagbladet. 060520
- Lundqvist, P. 2006. Döden på landet. GP Debatt. Göteborgsposten 060513
- Lundqvist, P. 2006. Stoppa dödsfallen inom lantbruket! Debatt. Laholms Tidning. 060513.
- Lundqvist, P. 2006. Stoppa dödsfallen inom lantbruket – dags införa nollvision. Debatt. ATL. 060509.